

Seutuliike –ohjelman kärkihankkeet ja toimenpidesuunnitelma 2023+

Kohti liikkuvampaa kaupunkiseutua

TAMPEREEN
KAUPUNKISEUTU

Seutuliike -ohjelma

- Seutuliike –ohjelma laadittiin **yhteistyössä** seudun kuntien ja UKK-instituutin kanssa vuoden 2018-2019 aikana. Vuonna 2020 valmistui brändikirja ja vuorovaikutussuunnitelma.
- **Päätavoitteena** on lisätä liikkumista ja vähentää paikallaanoloa Tampereen kaupunkiseudun kahdeksassa kunnassa. Erityisenä edistämiskohteena on arkiliikkuminen.
- **Yksilön näkökulmasta** säännöllinen liikkuminen edistää terveyttä, hyvinvointia ja toimintakykyä sekä parantaa elämänlaatua. Elämäntapojen muutoksella voi olla myös näkyvä ja nopea vaikutus hiilidioksidipäästöjen vähentämisessä.
- **Kunnan näkökulmasta** liikkumisen edistäminen on keino edistää kuntalaisten hyvinvointia ja terveyttä, vähentää terveydenhuollon käyntejä ja niistä aiheutuvia kustannuksia sekä ehkäistä työn tuottavuuden menetyksiä.
- **Liikkumisen edistäminen ja ilmastotyö** kulkevat käsikädessä: Tampereen kaupunkiseutu on asettanut tavoitteeksi vähentää seudun kasvihuonekaasujen päästöjä 80 % vuoden 2007 tasosta vuoteen 2030.

Suunnitelman tausta ja toimeenpano

- Suunnitelma perustuu [Seutuliike](#) –ohjelmaan ja kuntien haluun tehdä yhteistyötä liikkumisen edistämisessä.
- Sivistyspalvelujen työryhmä hyväksyy suunnitelman 19.1.2023 ja toimeenpano käynnistyy syksyllä 2023 uuden kehittämisspäällikön aloittaessa tehtävässään. Toimeenpanon tueksi on rakennettu Seutuliike –tiimi (käytössä Teams –kanava), jonka kautta seudun kuntien asiantuntijat ja sidosryhmät voivat verkottua paremmin.
- Työtä tehdään yhdessä seudun Liikennejärjestelmä työryhmän ja erityisesti seudun kävelyn ja pyöräilyn kehittämissryhmän kanssa ([Kävelyn ja pyöräilyn kehittämisohjelma 2.0](#)).
- Suunnitelman kolme kärkihanketta rakentuvat temaattisesti ja niiden kohderyhmät on valittu vuosina 2020-2022 tehtyjen seudullisten tutkimusten perusteella (LIITU2-tutkimus, koulumatka- ja liikkumiskysely yhteistyössä UKK-instituutin kanssa ja KunnonKartta –tutkimus työikäisten liikkumisesta).

Liikuttavin kaupunkiseutu 2040?

- **Pitää olla selvä visio**, tahtotila, joka määrittää tavoitetilan ja suuntaviivat (vaikuttavat toimenpiteet).
- **Muutosta pitää johtaa**. Muutoskyvykkyys syntyy vuorovaikutuksessa ja yhteisestä tilanneymmärryksestä.
- **Pitää tehdä useita samaan suuntaan vaikuttavia toimia** useilla eri tasoilla ja toimialoilla. Systemiset muutokset syntyvät aina yhteistyössä ja useiden eri tekijöiden vaikutuksesta.
- **Tehtyjen toimien vaikutuksia pitää yrittää arvioida**, vaikka määrämuotoinen mittaaminen olisi kuinka haasteellista.

Liikkumisen käsitteet

- **Liikkumisella** tarkoitetaan päivän mittaan tapahtuvaa liikkumista omia lihaksia käyttäen, ei ainoastaan vapaa-ajan liikuntaa.
- **Arkiliikkuminen** on yksi liikkumisen muoto, jota käytetään kuvaamaan arkipäivän askareisiin liittyvää liikkumista, kuten työmatkaliikuntaa, pyöräilyä lähikauppaan ja harrastuksiin tai pihan haravoitinta.
- **Paikallaanololla** tarkoitetaan valveilla ollessa maaten, istuen tai seisten vietettyä aikaa.
- **Liian vähäisellä liikkumisella** tarkoitetaan kestävyysliikuntasuositusta vähäisempää liikkumisen määrää viikossa. Ohjelmatyön kustannusvaikuttavuuskohdassa tätä kutsutaan **liikkumattomuudeksi**.

Teemu Normion tutkimus 2022

- Liikkumisen edistämiseen liittyvää työtä Tampereen seudun kunnissa hidastavat käsitteiden tulkintaerot, resurssihaasteet ja yhteisen strategian puute:
  - Viranhaltijoille liikkumisen edistäminen käsitteenä tarkoittaa monia asioita. Yhtenäistä käsitetulkintaa ei löytynyt, vaan eri kunnissa liikkumisen edistäminen ymmärretään hieman eri tavoilla.
  - Myös kuntien sisäinen retoriikka ja se, miten liikkumisen edistämisestä puhutaan toimialojen välillä, eroavat toisistaan.

Seutuyhteistyö ja seudulliset linjaukset:

- Yhteinen liikkumista edistävä strategia
- Kuntalähtöisestä käyttäjälähtöiseen ajattelumalliin
- Tietoisuuden ja ymmärryksen lisääminen liikkumisen edistämisestä

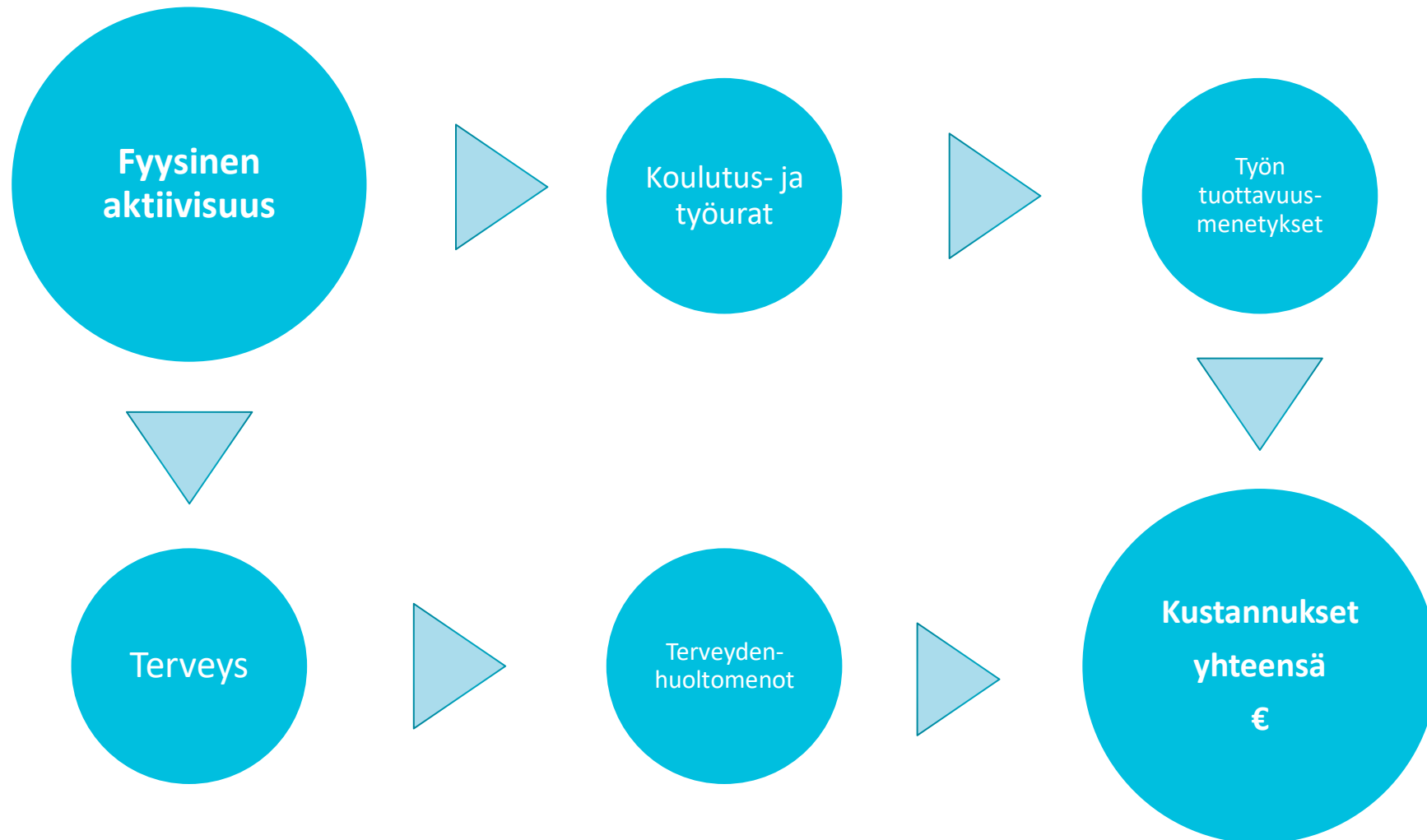
Photo by Nicolas I. on Unsplash

Liikkumattomuuden ja paikallaanolon kustannukset Tampereen kaupunkiseudulla

TAMPEREEN
KAUPUNKISEUTU

Fyysinen aktiivisuus ja liikkumattomuuden kustannukset

Liikkumattomuuden kustannukset 2022 ja 2019

TAMPEREEN
KAUPUNKISEUTU

Kunta	Liikkumattomuuden suorat kustannukset 2022	Liikkumattomuuden suorat kustannukset 2019	Kokonaiskustannukset yhteensä (suorat + epäsuorat) 2022
Kangasala	3 843 000 €	3 200 000 €	7 750 000 €
Lempäälä	2 370 000 €	2 200 000 €	5 113 000 €
Nokia	4 220 000 €	3 600 000 €	8 558 000 €
Orivesi	1 496 000 €	1 000 000 €	2 663 000 €
Pirkkala	2 072 000 €	1 800 000 €	4 256 000 €
Tampere	27 517 000 €	24 300 000 €	58 936 000 €
Vesilahti	466 000 €	500 000 €	964 000 €
Ylöjärvi	3 656 000 €	3 400 000 €	7 601 000 €
Yhteensä	45 640 000 €	40 000 000 €	95 841 000 €

Liikkumattomuudesta aiheutuvat **suorat kustannukset** ovat yhteiskunnalle kansansairauksista aiheutuneista terveyspalveluiden käytöstä ja lääkityksestä muodostuneita kustannuksia. **Epäsuorat kustannukset** muodostuvat työikäisen väestön työn tuottavuuden heikentymisestä sairauspoissaolojen, työkyvyttömyyseläkkeiden ja ennen aikaisten kuolemien seurauksena.

TAMPEREEN
KAUPUNKISEUTU

Paikallaanolon kustannukset

Kunta	kustannukset
Kangasala	8 605 000 €
Lempäälä	5 734 000 €
Nokia	9 732 000 €
Orivesi	2 734 000 €
Pirkkala	4 494 000 €
Tampere	64 914 000 €
Vesilahti	1 058 000 €
Ylöjärvi	8 641 000 €
Yhteensä	105 912 000 €

- ✓ Laskelmat paikallaanolon kustannuksista perustuvat Avohilmon, Terveys-Hilmon ja Kelan rekisteritiedoista laskettuihin kansansairauksien keskimääräisiin vuotuisiin kustannuksiin asukasta kohden.
- ✓ Laskelmissa on huomioitu 20–84-vuotiaat, jotka liikemittarilla mitattuna ovat valveillaoloaikaan (16 tuntia) paikallaan vähintään 8 tuntia päivässä.
- ✓ Laskelmissa on eroteltu paikallaanolosta aiheutuvat suorat kustannukset, joita muodostuu yhteiskunnalle kansansairauksista aiheutuneista terveyspalveluiden käytöstä ja lääkityksestä.
- ✓ Laskelmissa on myös eroteltu paikallaanolosta aiheutuvat epäsuorat kustannukset, joita muodostuu työikäisen väestön työn tuottavuuden heikentymisestä sairauspoissaolojen, työkyvyttömyyseläkkeiden ja ennen aikaisten kuolemien seurauksena.

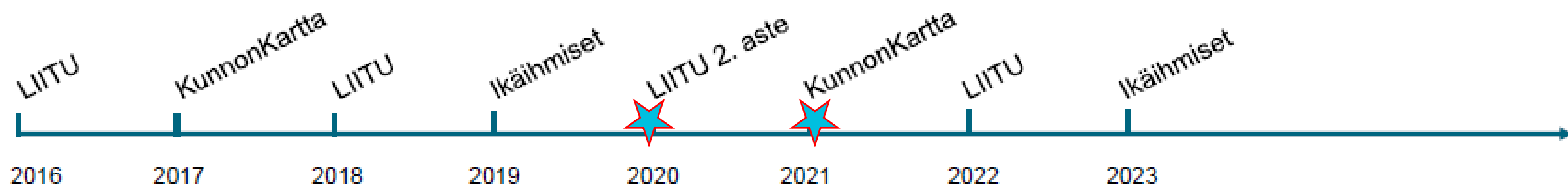
Lähde: [UKK-instituutti](#)

Tutkimukselliset perustelut Seutuliike – kärkihankkeille 2023+

**SEUTU-
LIIKE**

Seudulliset otannat kansallisissa tutkimuksissa

 UKK-instituutti

LIITU = Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa –tutkimus (7-15 –vuotiaat)

LIITU 2. aste = Nuorten aikuisen liikuntakäyttäytyminen Suomessa –tutkimus (16-19 –vuotiaat)

KunnonKartta = Suomi 100 KunnonKartta –tutkimus (20-69 –vuotiaat)

Ikäihmiset = Ikäihmisten liikkuminen, paikallaanolo ja uni –tutkimus (70+ vuotiaat)

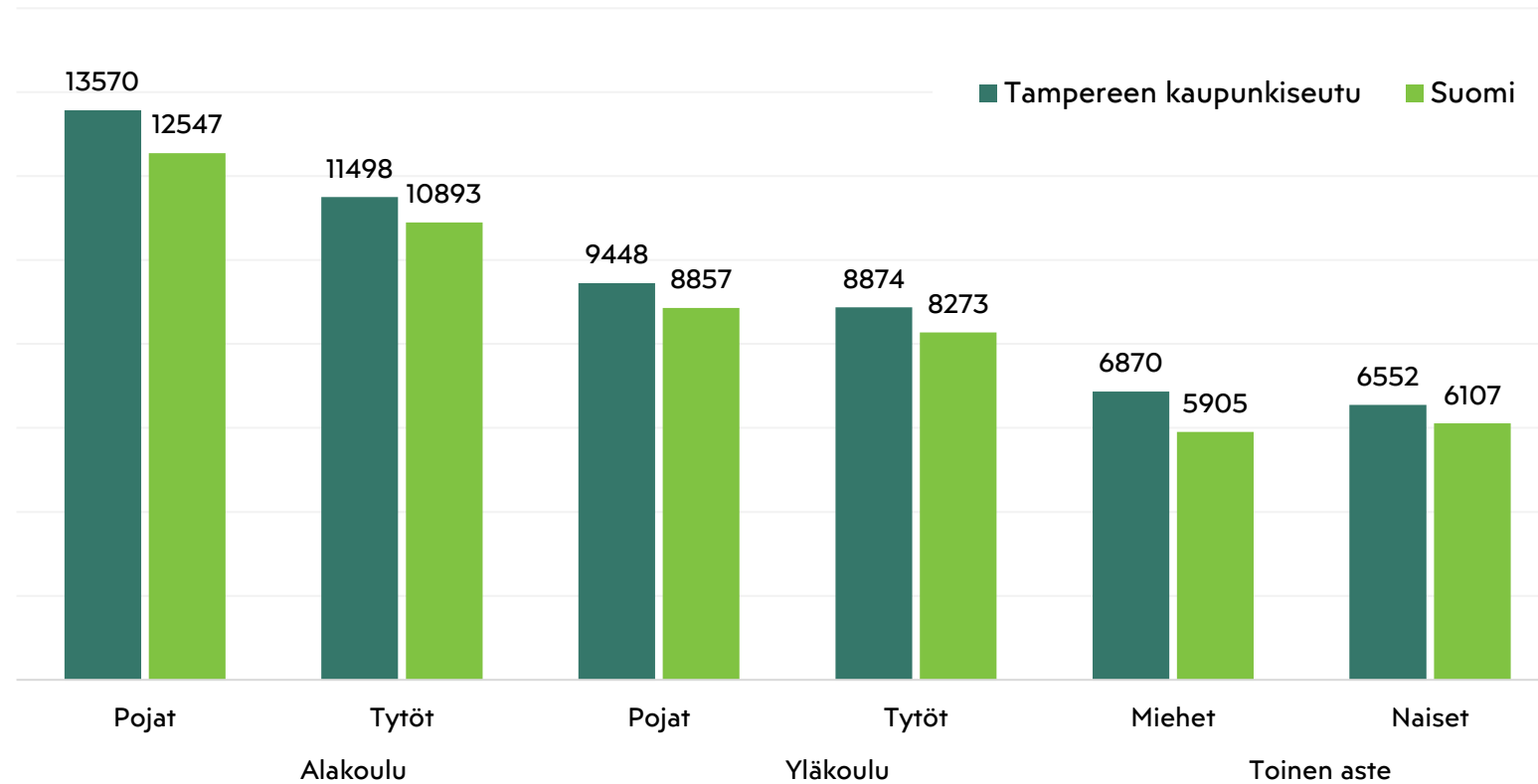
LIITU 2020 Tampereen kaupunkiseudun liikemittaritulokset

- Syksyllä 2020 toteutettiin valtakunnallinen Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa (LIITU)-tutkimus.
- Tutkimuksen tavoitteena oli kerätä ensimmäistä kertaa tietoa toisen asteen opiskelijoiden liikkumisesta ja paikallaanolosta sekä näihin yhteydessä olevista tekijöistä.
- Valtakunnallisen tutkimuksen yhteydessä kerättiin liikemittarilla tietoa objektiivisesti mitatun liikkumisen ja paikallaanolon määrästä. Valtakunnallista liikemittariotosta (n=758) täydennettiin Tampereen kaupunkiseudulta kerätyllä lisäotoksella. Alueellinen aineisto koostuu 217 nuoren tuloksista, jotka käyttivät liikemittaria ainakin neljänä päivänä viikon aikana, vähintään 10 tuntia päivässä.

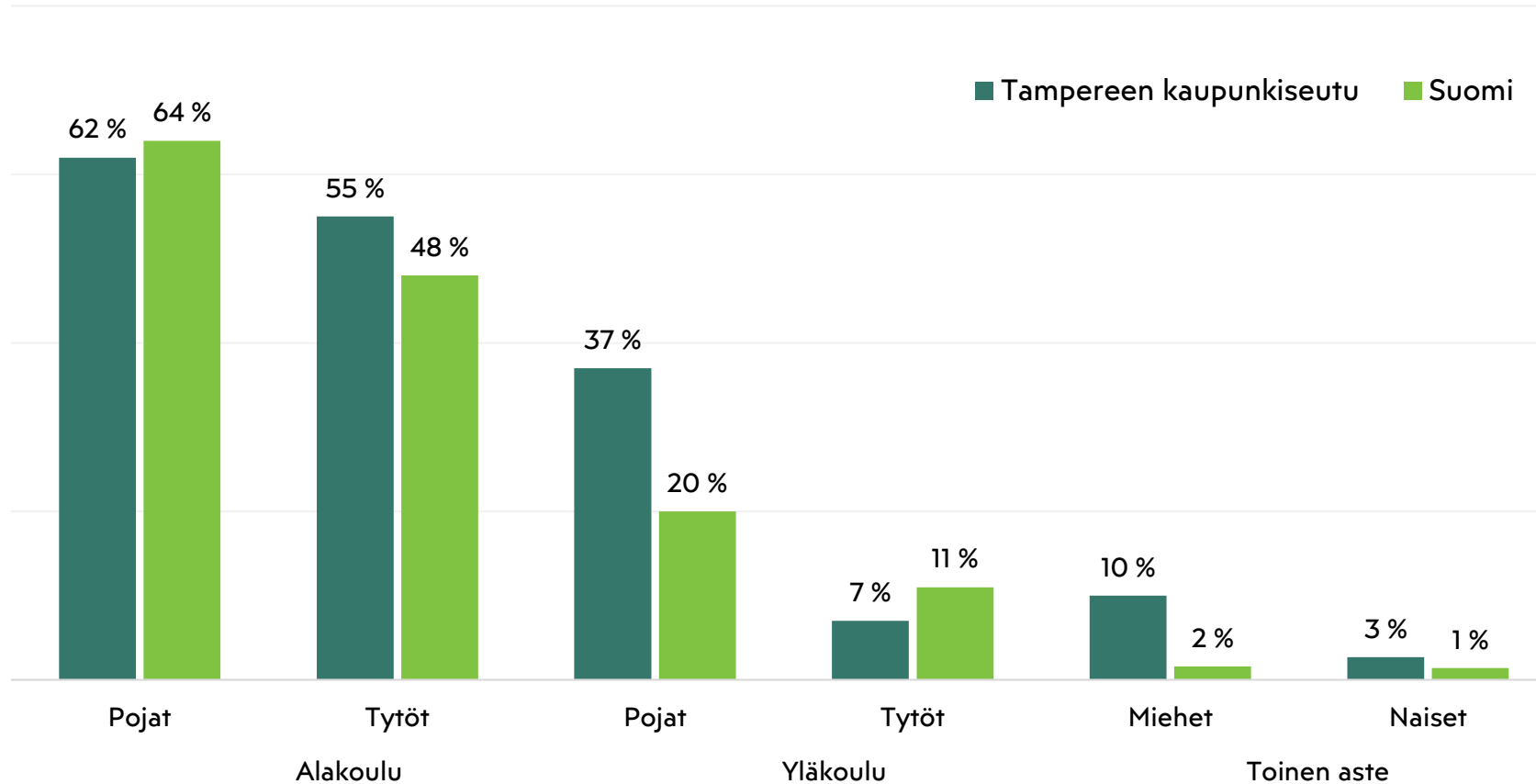
Perus- ja toisen asteen LIITU 2018 ja 2020 liikemittaritulosten yhdistäminen

- Seuraavissa kaavioissa verrataan ikäryhmittäin Tampereen kaupunkiseudun liikemittarituloksia muun Suomen tuloksiin.
- Perusasteen tulokset on kerätty LIITU 2018 tarkasteluista, kun taas toisen asteen tulokset perustuvat LIITU 2020 tarkasteluihin. LIITU 2020 tiedonkeruu tapahtui keväällä 2020 alkaneen koronapandemian aikana, jolloin osa opetuksesta tapahtui etäopetuksena ja monet harrastusryhmät olivat tauolla.

Liikemittariin perustuva keskimääräinen askelten lukumäärä päivässä

Liikuntasuosituksen* saavuttaneiden osuudet (%) liikemittarilla mitattuna

*Suositus on, että lasten ja nuorten tulisi liikkua reippaalla tai rasittavalla teholla vähintään tunti päivässä

LIKEMITTARILLA MITATTU LIKKUMINEN TAMPEREEN KAUPUNKISEUDULLA

Suosituksen mukainen liikkuminen*

askelten määrä
keskimäärin päivässä

Alakoulun
oppilaat

59 %

11 800

2. asteen
opiskelijat

5 %

6 700

* Suosituksen mukaan lasten ja nuorten tulisi liikkua reippaalla tai rasittavalla teholla vähintään tunti päivässä.

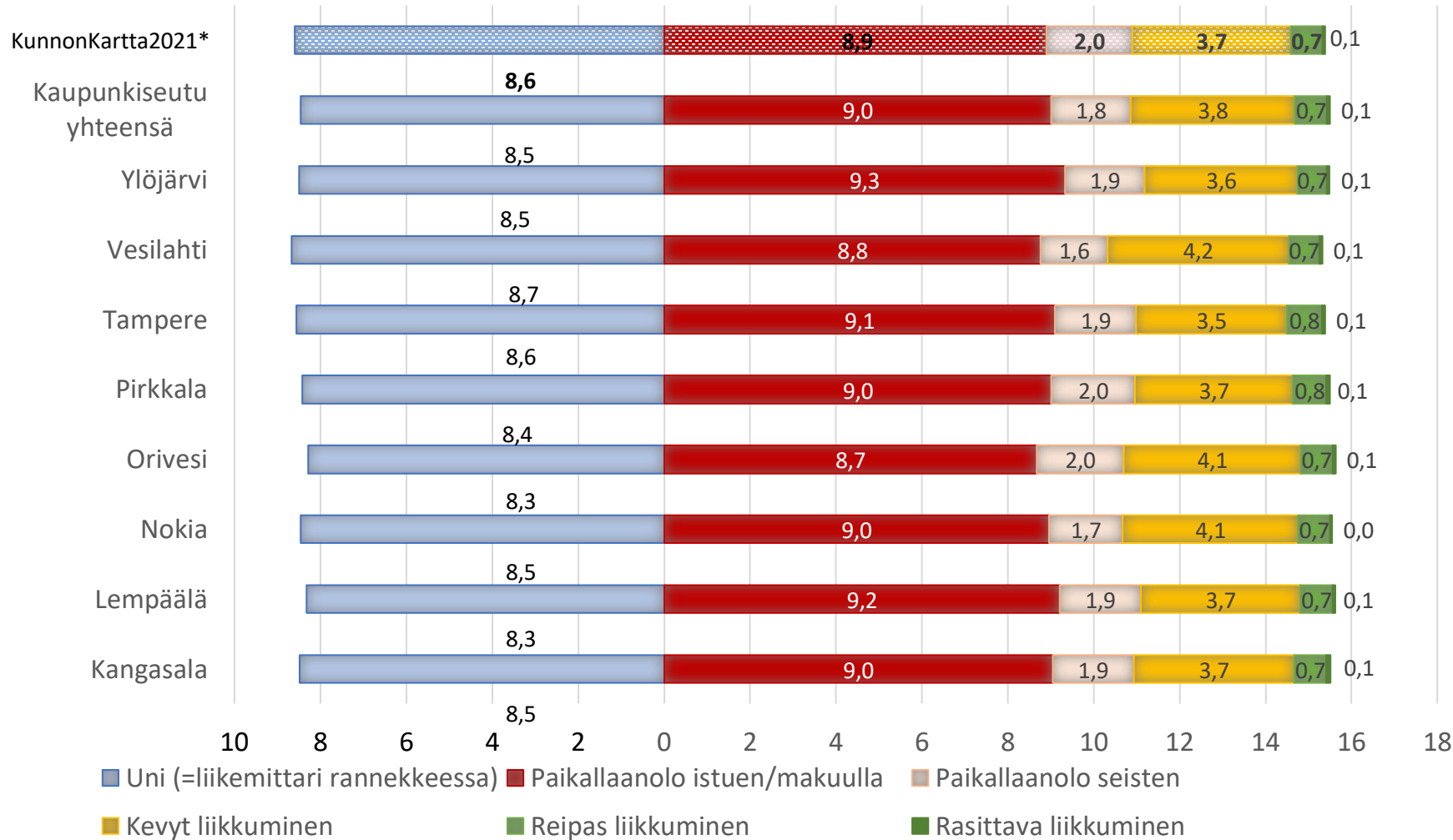
Rasittavan liikkumisen
määrä on keskimäärin **78 %**
pienempi toisella asteella
ekaluokkalaisiin verrattuna

KunnonKartta 2021-2022 Tampereen kaupunkiseudun tulokset

- Syksyllä 2021 ja keväällä 2022 toteutettiin valtakunnallinen satunnaisotantaan pohjautuva väestötutkimus 20-69 –vuotiaille.
- Tampereen kaupunkiseudulla liikemittaria käytti yhteensä 587 henkilöä, kuntotesteihin osallistui 562 henkilöä, verinäytteeseen 464 ja tutkimuskyselyyn vastasi 704 henkilöä.

Liikkumisen, paikallaanolon ja unen jakautuminen

Osallistujat viettivät suurimman osan valveillaoloajastaan paikallaan istuen tai maaten.

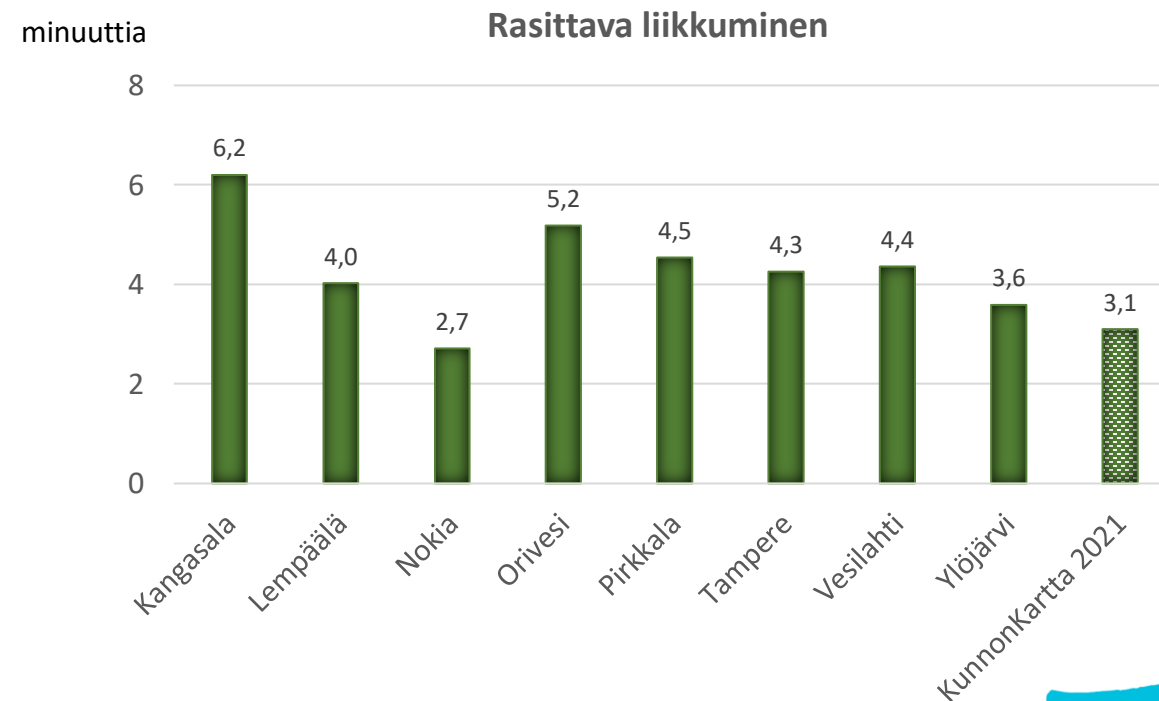
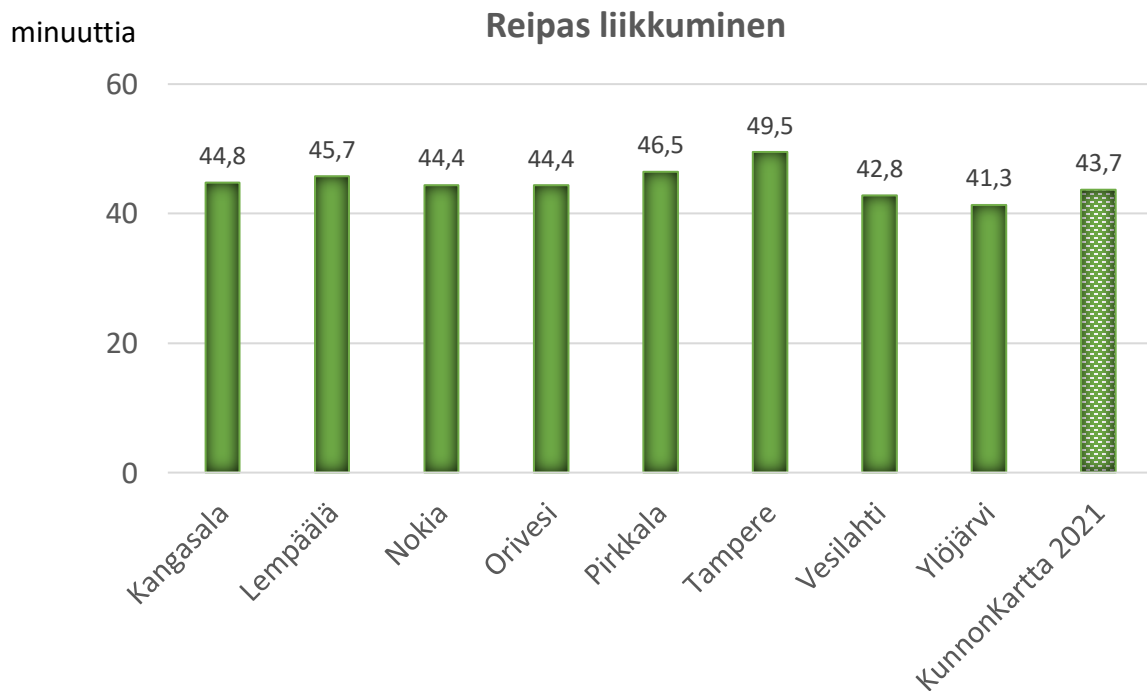
Suurin osa liikkumisesta oli teholtaan kevyttä.

Rasittavaa liikkumista kertyi vain muutamia minutteja päivässä.

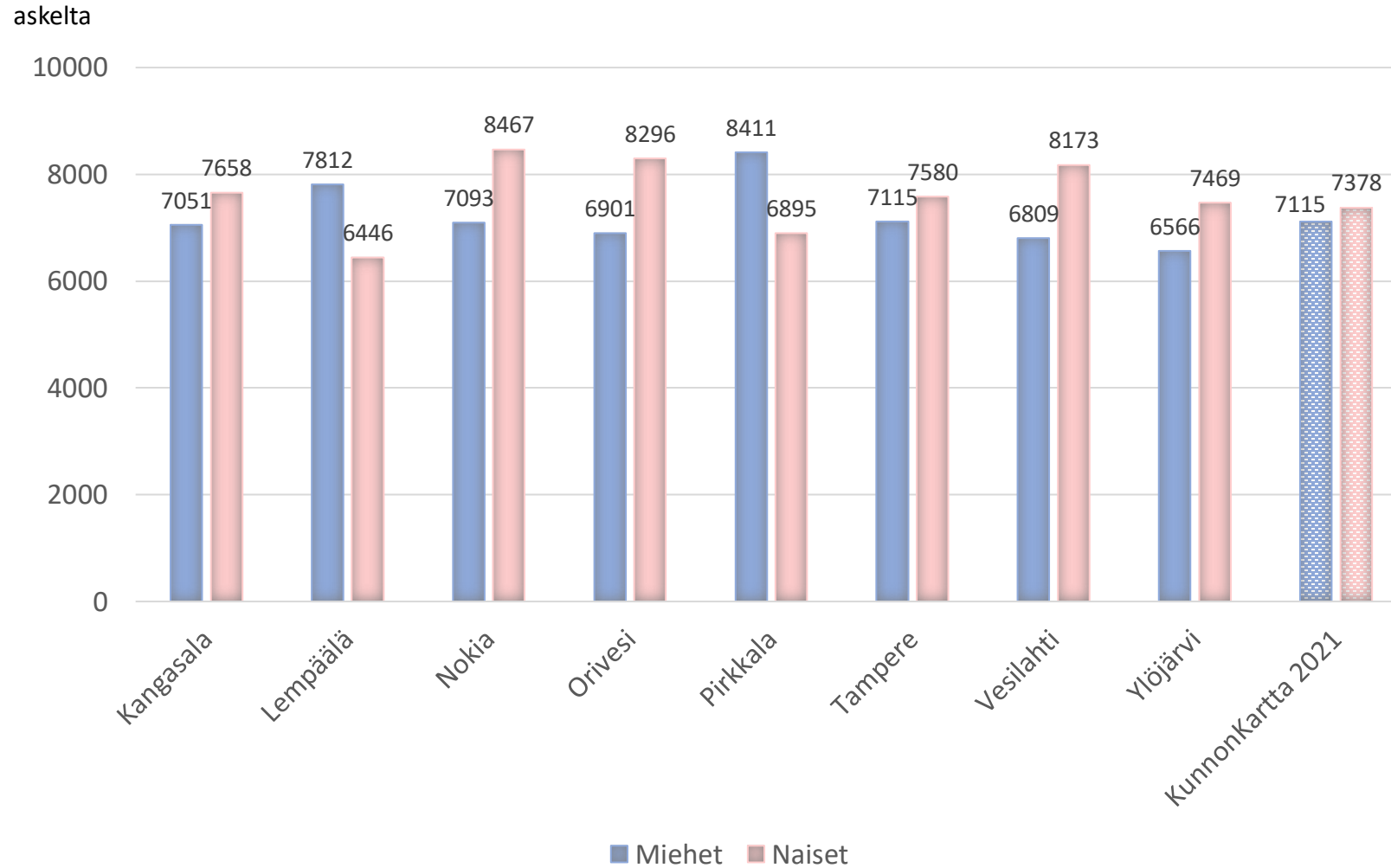
Liikkumisen, paikallaanolon ja unen määrissä oli jonkin verran vaihtelua kaupunkiseudun kuntien välillä.

*KunnonKartta2021 = Koko Suomea kuvaava tulos KunnonKartta 2021-2022 -tutkimuksessa

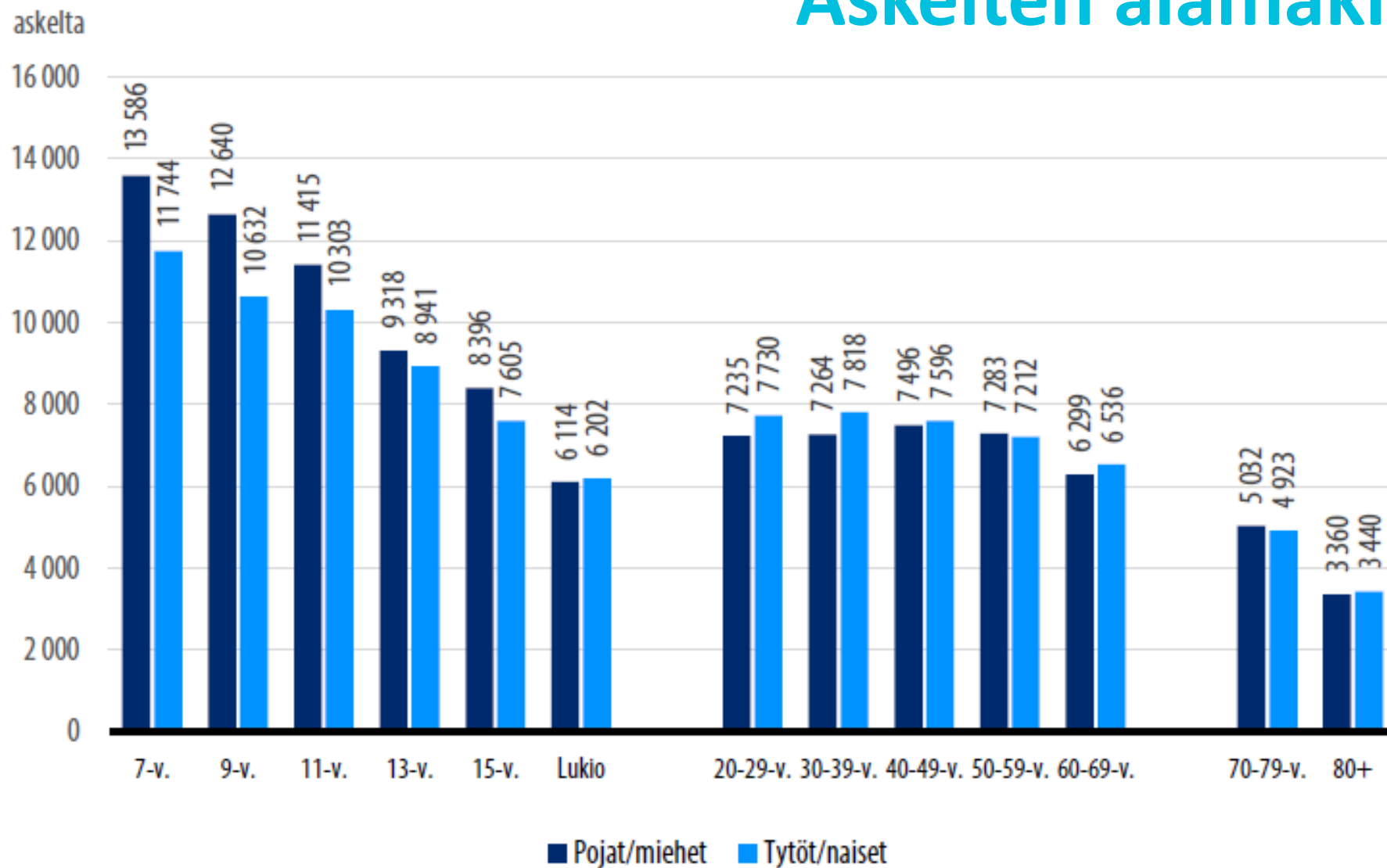
Tampereen kaupunkiseutu vs. koko Suomi: Reippaan ja rasittavan liikkumisen keskimääräinen aika vuorokaudessa

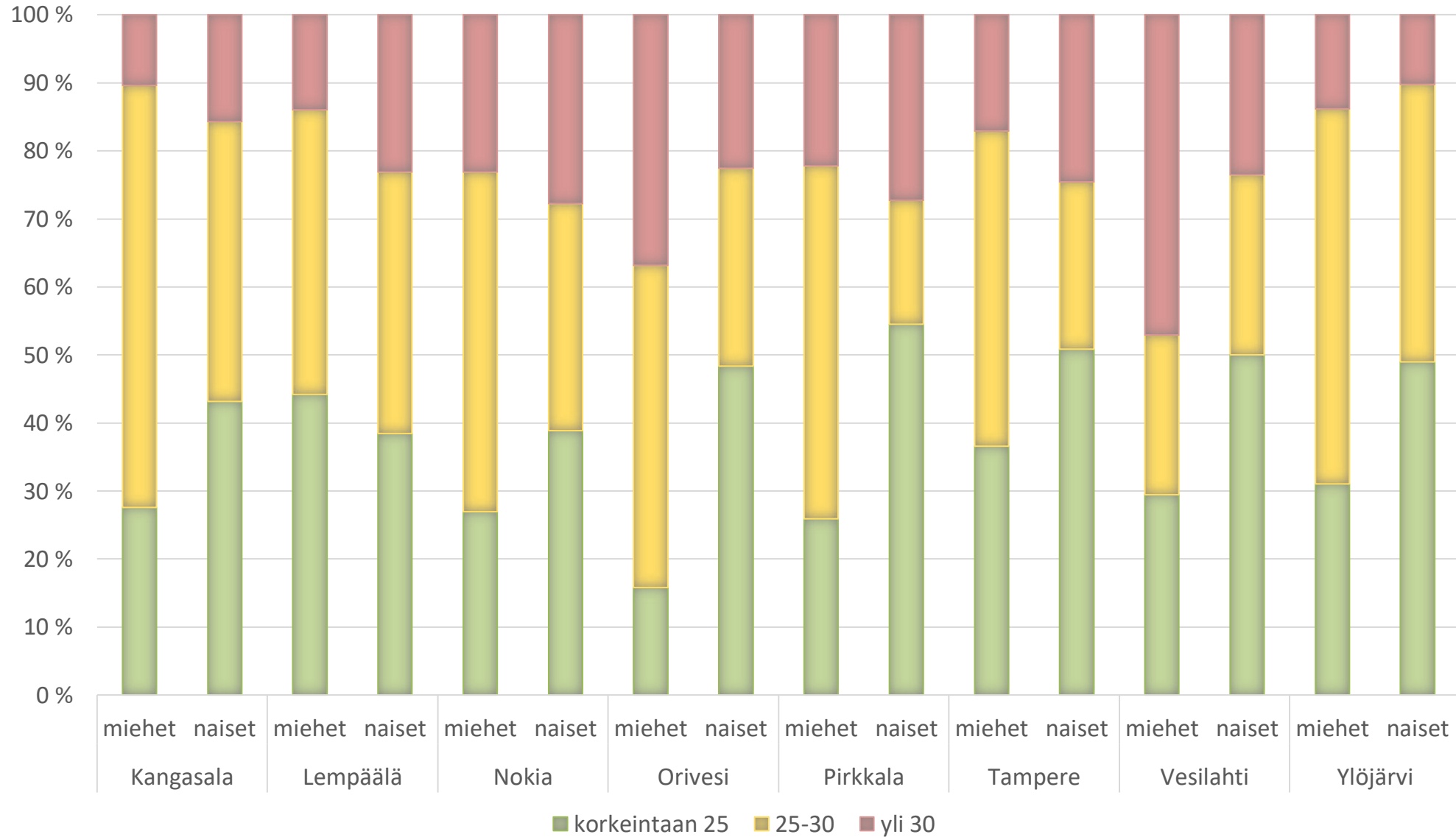
Keskimääräinen askelmäärä päivässä sukupuolittain

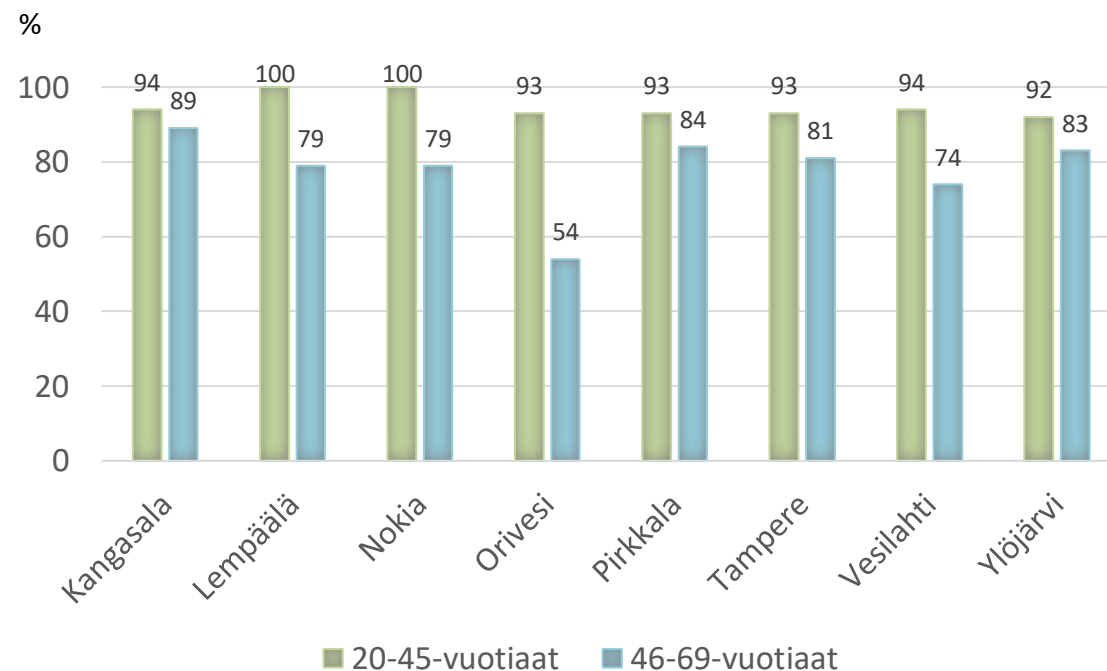
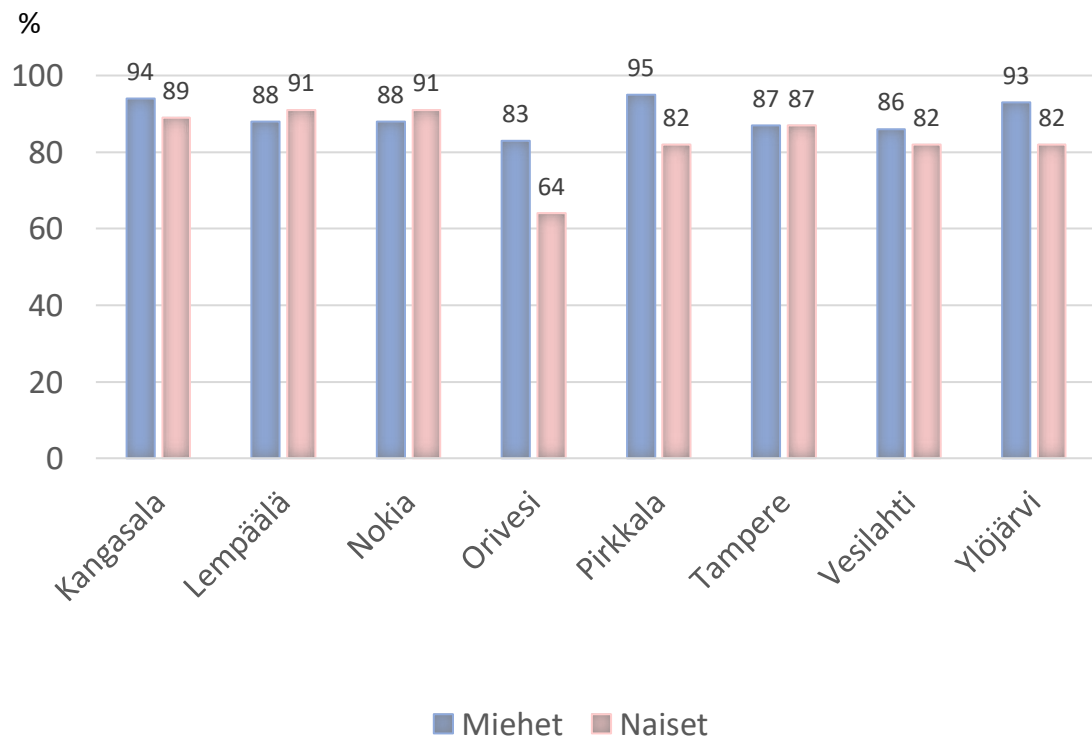
Askelten alamäki

Kehon painoindeksi kolmessa luokassa sukupuolittain

Niiden vastaajien osuudet, jotka uskoivat terveytensä puolesta pystyvänsä työskentelemään nykyisessä ammatissaan kahden vuoden kuluttua

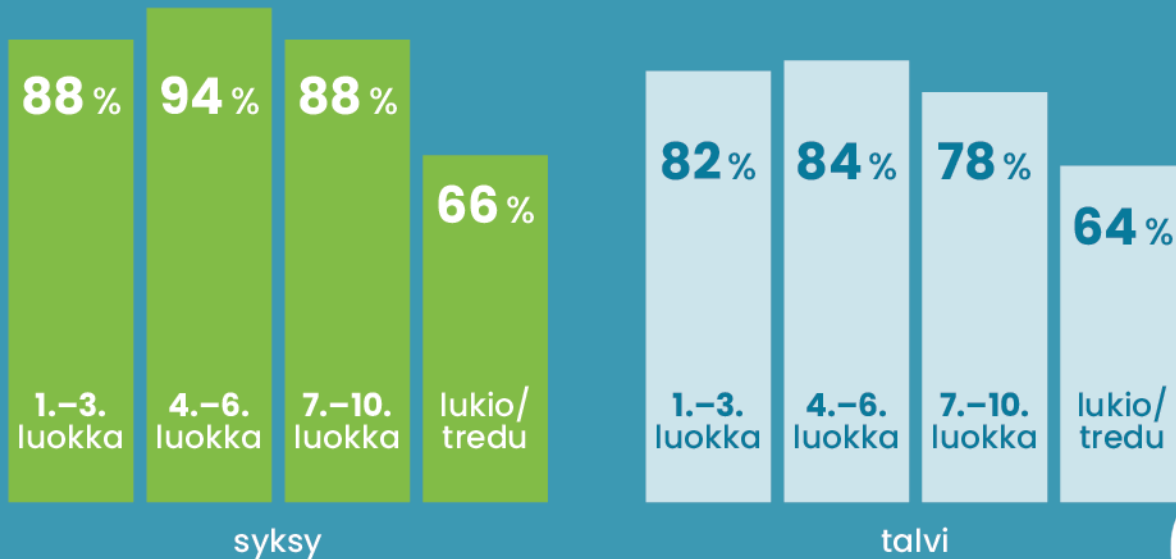

Tampereen kaupunkiseudun koulumatka- ja liikkumiskysely 2021

**SEUTU-
LIIKE**

LIKKUMINEN VÄHENEÄ IÄN MYÖTÄ

Korkeintaan 3 km koulumatkan kävelleen tai pyörällä kulkevien osuudet iän mukaan Tampereen kaupunkiseudulla

Alakouluikäisistä

noin **90 %** kulkee korkeintaan **3 km** koulumatkat kävelleen tai pyörällä

Huoltajista **66 %** ei kävele tai pyöräile ollenkaan työmatkoja

KOULUPIHA LIKKUMISPAIKKANA

Koulupihan liikkumis- mahdollisuudet (kaikki kouluasteet)

koripalloteline, pelimaali	57%
hiekkakenttäalue	54%
minikenttä	47%

Alakoulun pihan liikkumismahdollisuudet

keinu	89%
kiipeilyteline	89%
puomi/rekkitanko	54%
liukumäki	44%
ryömintätunneli	2%

Toivottuja liikkumis-
mahdollisuuksia
jalkapallokenttiä/
-maaleja
lisää keinuja
esterata
frisbeegolf
liukumäki
trampoliini
kiipeilytelineitä
hämähäkkikeinuja
koripallokoreja

7% peruskoululaisista on osallistunut
koulupihan suunnitteluun

VAPAA-AJAN HARRASTUSTOIMINNAN YLEISYYS JA KULKUTAPA

13 %

lapsista ei osallistu järjestettyyn harrastustoimintaan koulun jälkeen

11 %

harrastusmatkoista kuljettiin kimppakyydillä

Korkeintaan 3 km harrastusmatkoista

26 %

kuljettiin vanhemman kuljettamana henkilöautolla

56 %

kuljettiin kävellen tai pyörällä

Photo by Krzysztof Kowalik

Kärkihankkeet ja toimenpiteiden vuosisuunnitelma

**SEUTU-
LIIKE**

Suunnitelma (3 kärkihanketta)

Vaikuttavuus
pitkällä
aikavälillä 5-25 v.

Kärkihankkeet 2023+

Kärkihanke I (2023-2024) LIKKUVA TOISEN ASTEEN OPISKELIJA	Kehittämistoimet	Toimeenpanon vastuutaho	Tavoiteltu tulos	Aikataulu ja vaikutuksen arviointi
Liikkuva opiskelu	1. Seudullisen liikkuva opiskelu –verkoston kokoaminen	Seutuyksikkö, koulutuksenjärjestäjät	Yhteistyöverkoston perustaminen ja toiminta	Syksy 2023, toiminnan arviointi ja seuranta
	2. Opiskelijaliikunta – tarjotin toiselle asteelle esim. KampusSport	Koulutuksenjärjestäjät	Tarjottimen ja toiminnan rakentaminen	Vuosi 2024, tarjonnan ja osallistumisen seuranta
	3. Liikkuminen huomioidaan osaamisen arvioinnissa	Koulutuksenjärjestäjät yhteistyössä opiskelijoiden kanssa	Opiskelijoilla on osaamisprofiilit ja liikkumista arvioidaan osaamisen osaamisalueena	Vuosi 2024+, liikkumisen osuus laaja-alaisten osaamisalueiden arvioinneissa
	4. Kampusalueiden kehittäminen liikkumiseen kannustaviksi ympäristöiksi	Kunnat ja koulutuksenjärjestäjät yhteistyössä opiskelijoiden kanssa	Kampusalueet kannustavat opiskelijoita liikkuvaan elämäntapaan	Vuosi 2024+, kysely opiskelijoille koulumatka- ja liikkumiskyselyn yhteydessä
Aktiivinen arki	5. Opiskelijalähtöinen aktiivinen arki – viestintäkampanja	Seutuyksikkö ja kunnat (Liikkujan viikon –teema)	Suunnitellaan yhdessä opiskelijoiden kanssa nuorten some-kanavia hyödyntäen	Syksy 2023, kampanjan onnistumisen arviointi
	6. Liikkujat –dialogi (opiskelijoiden ja päättäjien kohtaaminen)	Seutuyksikkö ja seutuhallitus	Järjestetään Erätaukomenetelmää hyödyntävä webinaari	Kevät 2024, palaute webinaarista

KÄRKIHANKE II (2024) LIIKKUVA YLÄKOULULAINEN	Kehittämistoimet	Toimeenpanon vastuutaho	Tavoiteltu tulos	Aikataulu ja vaikutusten arviointi
Aktiivinen arki	1. Luodaan seudulliset laatutavoitteet koulurakennusten ja niiden ympäristön osalta liikkumisen edistämisen näkökulmasta.	Sivistyspalvelujen työryhmä yhteistyössä liikennejärjestelmä työryhmän kanssa, opetuspalvelujen työryhmä, kunnat (oppilaiden osallisuus suunnittelussa)	Laatutavoitteet ohjaavat koulujen ja niiden ympäristöjen suunnittelua siten, että koulumatkaliikunta omia lihaksi käyttäen lisääntyy ja koulupihat innostavat liikkumaan koulupäivän aikana ja vapaa-ajalla.	Koulumatka- ja liikkumiskysely – tiedonkeruu 2024
	2. Yläkoululaisen liikkuja profiili –kampanja (Liikkujan viikko)	Seutuyksikkö ja kunnat	Rakennetaan positiivisen liikkujan profiili tutkimustietoon perustuen ja kannustetaan oppilaita mukaan kehittämään sitä.	2024 syksy, onnistuneen kampanjan arviointi palautteen perusteella
Liikkuva yläkoulu	3. Nuorten osallisuus koulupäivän suunnittelussa lisääntyy (Miten lisätään liikettä koulupäivään?)	Opetuspalvelujen ryhmä, kunnat	Kerätään nuorten ideat aja ajatukset seututietokantaan järjestämällä keskusteluja yläkouluissa.	Lukuvuosi 2024-2025, arvioidaan, miten ideat on otettu käyttöön + koulumatka- ja liikkumiskysely 2024
	4. Liikkuvan elämäntavan opetus osaksi opetuksen kokonaisuutta (toimintakulttuurinen muutos).	Kunnat, Osake	Opettajille on tarjolla liikunnallisen elämäntavan edistämiseen liittyvää täydennyskoulutusta (Osake).	Lukuvuosi 2024-2025, seuranta Osake-toimintakertomus

KÄRKIHANKE III LIIKKUVA AIKUINEN (2025)	Kehittämistoimet	Toimenpiteiden vastuutaho	Tavoiteltu tulos	Aikataulu ja vaikutusten arviointi
Liikkuva työelämä	1. Tutkimus työmatkaliikkumisesta (sis. vertailun lähi- ja etätyön vaikutuksista liikkumiseen)	Seutuyksikkö, kunnat, Nysse	Saadaan laaja-alaisemmin tietoa seutulaisten työmatkaliikkunnasta ja liikkumiseen kannustavista tekijöistä	2025 kevät, tulosjulkaisu syksyllä 2025
	2. Systemaattinen liikkumisenohjaus ja suunnitelmat	Seudun elinkeinoelämä, kunnat, liikennejärjestelmä työryhmä (käpytyöryhmä)	Liikunta kuuluu työpäivään ja henkilöstöetuihin kuntien omissa organisaatioissa ja seudun yrityksissä	2025, arvioidaan osallistumalla seutuotannalla Henkilöstöliikunnan barometriin
Aktiivinen arki	3. Aikuisten ja perheiden liikkumistestit Nokia-areenalla tapahtumien tai otteluiden yhteydessä (haastetaan seudun suuret liikunta- ja urheiluseurat mukaan talkoisiin)	Seutuyksikkö, kunnat, liikunta- ja urheiluseurat	Seudun aikuisilla ja perheillä on enemmän tietoa omasta liikkumisestaan ja heitä kannustetaan liikkumaan aktiivisemmin	2025, kampanjasta ja tuloksista tiedottaminen (tulosten arviointi suhteessa KunnonKartta – tuloksiin)
	4. Vertaistukikampanjat – seutulaiset liikkumassa – liikkujan viikon kampanja	Seutuyksikkö, kunnat	Haastetaan mukaan paikallisia ihmisiä ja päättäjiä kertomaan some –kanavissa liikkumisestaan	2025 syksy, onnistuneen kampanjan arviointi palautteen perusteella